

Examen VMBO-GL en TL

2014

tijdvak 2
dinsdag 17 juni
13.30 - 15.30 uur

geschiedenis en staatsinrichting CSE GL en TL

Dit examen bestaat uit 47 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 63 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

Staatsinrichting van Nederland

Gebruik bron 1.

- 1p 1 Hoe heet de politicus die deze brief heeft geschreven?

Gebruik nogmaals bron 1.

- 1p 2 In de bron wordt gesproken over een **wijziging** van de grondwet.
→ Noem één wijziging die in de Grondwet van 1848 is opgenomen.

Gebruik bron 2.

- 2p 3 De minister van Buitenlandse Zaken had de Tweede Kamer niet op de hoogte gebracht van het verdrag met Duitsland.
→ Noem de reden waarom de Tweede Kamer vond dat zij op de hoogte had moeten worden gebracht van het verdrag.
→ Geef ook aan van welk recht de Tweede Kamer gebruik maakte om haar ontevredenheid over de minister duidelijk te maken.

Doe het zo:

reden waarom de Tweede Kamer op de hoogte had moeten worden gebracht: ... (noem reden)

recht dat de Tweede Kamer gebruikte: ... (noem recht)

Gebruik bron 3.

- 1p 4 Welk begrip hoort bij de bron?
A algemeen kiesrecht
B censuskiesrecht
C districtenstelsel
D evenredige vertegenwoordiging

Gebruik bron 4.

- 2p 5 De tekenaar tekent een belangrijke politieke leider als ridder. De ridder wordt geholpen door een schildknaap. De ridder en de schildknaap horen bij twee **verschillende** confessionele stromingen. De schildknaap hoort bij de protestantse stroming.
→ Bij welke **andere** confessionele stroming hoort de ridder?
→ Hoe heet de politieke leider die als ridder wordt afgebeeld?

Gebruik nogmaals bron 4.

- 1p 6 Voor welk gemeenschappelijk doel vechten de ridder en zijn schildknaap?

Gebruik bron 5.

- 2p 7 De liberale partijen (Liberale Unie, VDB en de Vrije Liberalen) verloren veel zetels bij de verkiezingen van 1918. Een mogelijke oorzaak daarvan is de invoering van het algemeen kiesrecht in 1917.
→ Leg uit dat de invoering van het algemeen kiesrecht een oorzaak kan zijn van het zetelverlies van de liberalen.

Gebruik nogmaals bron 5.

- 1p 8 Eén van de veranderingen in de Grondwet van 1917 was de invoering van het algemeen kiesrecht. Door deze invoering van het algemeen kiesrecht kwamen er meer politieke partijen in de Tweede Kamer.
→ Noem **nóg** een verandering in de Grondwet van 1917 die ervoor zorgde dat er meer kleine partijen in de Tweede Kamer kwamen.

Gebruik bron 6.

- 2p 9 Vier instellingen in de Nederlandse staatsinrichting:
a Eerste Kamer
b kabinet
c Provinciale Staten
d Tweede Kamer
→ Geef per nummer in het schema aan welke instelling daarbij hoort.
Doe het zo:
1 = ... (vul letter in)
(enzovoort tot en met nummer 4)

- 2p 10 De volgende vier personen hebben een taak in de staatsinrichting van Nederland:
1 Eerste Kamerlid
2 officier van justitie
3 rechter
4 Tweede Kamerlid
→ Neem het onderstaande schema over en vul **alle** nummers op de juiste plaats in.

wetgevende macht	rechterlijke macht
...	...

- 1p 11 Een grondrecht:
Iedereen in Nederland die een advocaat nodig heeft, maar deze advocaat niet kan betalen, heeft recht op een bijdrage in de kosten.
Over welk grondrecht gaat het hier? Is dat een klassiek of een sociaal grondrecht?
Het gaat hier over het recht op
- A gelijke behandeling; dat is een klassiek grondrecht.
  - B gelijke behandeling; dat is een sociaal grondrecht.
  - C rechtsbijstand; dat is een klassiek grondrecht.
  - D rechtsbijstand; dat is een sociaal grondrecht.
- 1p 12 Welke klacht wordt in behandeling genomen door de Nationale ombudsman?
- A Een man is niet blij met de boom die in de tuin van de burens staat. De boom is zo groot dat er bijna geen licht in zijn tuin komt. Hij dient een klacht in, omdat de burens weigeren de boom te kappen.
  - B Een minderjarige hangt rond in een winkelcentrum. De politie vraagt om zijn legitimatie, maar de jongen weigert en verzet zich tegen zijn aanhouding. Daarbij gebruikt de politie geweld. De jongen dient een klacht in wegens gebruik van te veel geweld.
  - C Een toerist verbleef in een hotel. Volgens de toerist was het hotel van erg slechte kwaliteit en kwam het niet overeen met de reisvoorwaarden. De toerist heeft een klacht ingediend over de reisorganisatie waar hij zijn reis had geboekt wegens onjuiste informatie.
- 1p 13 Welke bewering over de Nederlandse rechtsstaat is juist?
- A Iedere burger in Nederland heeft het recht om een wetsvoorstel in te dienen.
  - B Iedereen kan de officier van justitie vragen om een onpartijdig oordeel te geven over het handelen van de overheid.
  - C Niet alleen de burger, maar ook de overheid moet zich aan wetten houden.
  - D Rechters mogen niet te veel macht krijgen en moeten verantwoording afleggen aan de minister van Justitie.

Gebruik bron 7.

- 2p 14 Zet de vijf afbeeldingen uit de bron in de juiste volgorde, van vroeger naar later.
Doe het zo:
Eerst ..., dan ..., daarna ..., vervolgens ... en ten slotte ... (vul nummers in).

Staatsinrichting van Nederland

---

bron 1

Een politicus schrijft aan zijn vrouw (12 april 1848):

Mijn lieve vrouw! Ik heb gisteravond het nieuwe ontwerp voor een wijziging van de grondwet opgesteld. Het ontwerp wordt nu gedrukt en morgen moet ik dat misschien nog aanpassen. Daarna zal ik het ontwerp aan de koning geven.

bron 2

Begroting afgewezen (1867):

In 1867 wilde koning Willem III een stuk grondgebied verkopen aan Frankrijk. Maar Duitsland was het hier niet mee eens en dreigde zelfs met oorlog. De kwestie werd opgelost met een verdrag. De Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken ondertekende het verdrag, maar bracht de Tweede Kamer hiervan niet op de hoogte. Toen het verdrag bekend werd, was de Tweede Kamer erg ontevreden. Een meerderheid van de Kamerleden had geen vertrouwen meer in de minister en zijn begroting werd afgekeurd.

bron 3

Percentage volwassen mannelijke kiezers in Nederland (1850-1880), vergeleken met alle mannelijke inwoners van 23 jaar en ouder:

jaar	percentage
1850	10,8
1860	10,7
1870	11,1
1880	12,1

bron 4

Deze prent verscheen rond 1900. Een ridder en zijn schildknaap vechten samen hun strijd voor een gemeenschappelijk doel:

Toelichting

De schildknaap hoort als politicus bij de protestantse stroming. Op zijn schild staat: 'School met den Bijbel'.

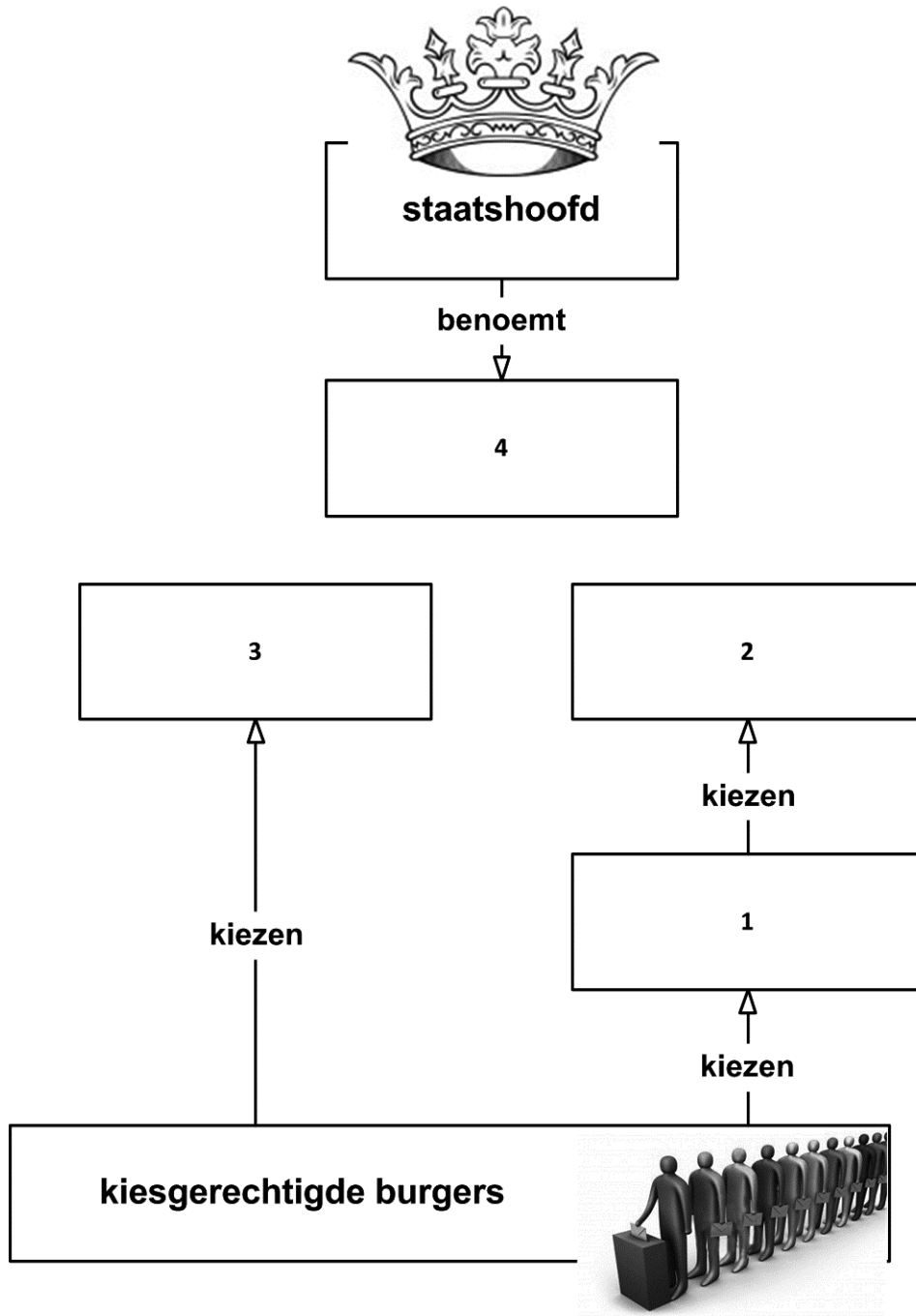
bron 5

De zetelverdeling in de Tweede Kamer na de verkiezingen in 1918:

partij	zetels	winst/verlies
RK	30	+5
SDAP	22	+7
ARP	13	+2
CHU	7	-3
Liberale Unie	6	-15
VDB	5	-3
Vrije Liberalen	4	-6
EB	3	+3
SDP	2	+2
PB	1	+1
Neutrale Partij	1	+1
Middenstandspartij	1	+1
CDP	1	+1
CSP	1	+1
BCS	1	+1
SP	1	+1
VDW	1	+1

bron 6

Schema van de werking van de tegenwoordige staatsinrichting in Nederland:

bron 7

Hieronder en op de volgende twee pagina's staan in totaal vijf afbeeldingen van voormalige Nederlandse staatshoofden.

afbeelding 1

Koningin Beatrix bezoekt een dag na haar inhuldiging de agenten die gewond raakten bij rellen:

afbeelding 2

Koningin Juliana tijdens de soevereiniteitsoverdracht van Indonesië:

afbeelding 3

Koningin Wilhelmina is weer terug in Nederland:

afbeelding 4

Koningin Beatrix leest haar eerste troonrede voor:

afbeelding 5

Koningin Juliana krijgt van Dolle Mina's een affiche aangeboden in verband met de viering van het Internationale Jaar van de Vrouw:

Historisch overzicht vanaf 1900

Gebruik bron 8.

- 1p 15 In het artikel wordt teruggekeken op de negentiende eeuw. Iemand beweert dat dit artikel waarschijnlijk gepubliceerd is in een **niet-confessionele** krant.
→ Geef een argument voor deze bewering.

Gebruik bron 9.

- 1p 16 In 1901 waren er verkiezingen voor de Tweede Kamer. Een dag voor de verkiezingen werd deze advertentie geplaatst.
Bij welke stroming hoort de partij van G. Zijlma?
A feministen
B liberalen
C protestanten
D rooms-katholieken

Gebruik bron 10.

- 1p 17 Welke kaart hoort bij het jaar 1910?
A kaart 1
B kaart 2
C kaart 3
D kaart 4

Gebruik bron 11.

- 1p 18 Waren de meeste Engelsen het met hun landgenoot eens op het moment van het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog? Verklaar je antwoord.
Doe het zo:
De meeste Engelsen waren het **wel/niet** (maak keuze) eens met hun landgenoot, want ... (geef verklaring).

Gebruik bron 12.

- 1p 19 Hieronder staan vijf gebeurtenissen die te maken hebben met de Eerste Wereldoorlog. Deze gebeurtenissen staan in de juiste tijdvolgorde, van vroeger naar later.
- 1 Kroonprins Frans Ferdinand wordt in Sarajevo vermoord.
  - 2 Enthousiaste vrijwilligers melden zich voor militaire dienst.
  - 3 In Noord-Frankrijk en België graven de legers zich in.
  - 4 Duitse duikboten vallen ook neutrale schepen aan.
  - 5 In de buurt van Parijs wordt de wapenstilstand getekend.
- Op welke plaats in het chronologisch overzicht hoort de gebeurtenis **uit de bron** te staan?
- A tussen gebeurtenis 1 en 2
B tussen gebeurtenis 2 en 3
C tussen gebeurtenis 3 en 4
D tussen gebeurtenis 4 en 5

Gebruik bron 13.

- 2p 20 In de bron is een ontwikkeling te zien in Nederland die tijdens de Eerste Wereldoorlog voor veel problemen zorgde.
→ Welke ontwikkeling is in de bron te zien?
→ Geef ook aan welke maatregel de regering nam om deze problemen op te lossen.
Doe het zo:
ontwikkeling: ...
maatregel: ...
- 1p 21 In de Vrede van Versailles werd bepaald dat Duitsland grondgebied moest afstaan.
Aan welke landen moest Duitsland grondgebied afstaan?
A Frankrijk en Nederland
B Nederland en Oostenrijk
C Oostenrijk en Polen
D Polen en Frankrijk
- 1p 22 De Vrede van Versailles verbood Duitsland om een grote legermacht te hebben. Om onder het verbod uit te komen sloot de regering van de Republiek van Weimar in 1922 in het geheim een verdrag met de Sovjet-Unie. In dit verdrag stond dat de Sovjet-Unie aan Duitsland toestemming gaf om op haar grondgebied een leger op te bouwen, legeroefeningen te houden en officieren op te leiden.
→ Geef aan waarom het historisch zo bijzonder was dat juist deze twee landen gingen samenwerken.
- 1p 23 In 1924 overleed Lenin. Het lichaam van Lenin is na zijn dood niet begraven. Er is toen namelijk besloten om zijn lichaam te bewaren en tentoon te stellen.
→ Geef een **politieke** reden voor dat besluit.
- 1p 24 Het lichaam van Lenin wordt nu nog steeds tentoongesteld. Pas sinds 1990 stellen sommige mensen in Rusland dit openlijk ter discussie: zij vinden dat het lichaam van Lenin moet worden begraven.
→ Geef een verklaring waarom de openlijke discussie over wat er met het lichaam van Lenin moet gebeuren pas **na 1990** mogelijk was.

- 1p 25 In 1929 stortte de beurs op Wall Street in. Het gevolg daarvan was een wereldwijde economische crisis. Duitsland werd door deze crisis extra zwaar getroffen.
Waarom werd Duitsland extra zwaar getroffen door de wereldwijde economische crisis?
- A De Verenigde Staten hadden hun financiële hulp aan Duitsland stopgezet.
  - B Duitsland had geld uitgeleend aan andere landen om de economie weer op te bouwen.
  - C Hitler had enorme schulden gemaakt om het leger weer op te bouwen.
  - D Roosevelt had opdracht gegeven om alle Duitse producten uit Amerikaanse winkels te halen.

- 2p 26 In de periode 1933-1939 kregen Joden in Duitsland in het dagelijks leven te maken met antisemitisme.
→ Noem **twee** verschillende voorbeelden waaruit blijkt dat Joden in Duitsland, in de periode 1933-1939, in het dagelijks leven te maken kregen met antisemitisme.

Gebruik bron 14.

- 1p 27 Tijdens zijn regeerperiode gebruikte Stalin propaganda om het beeld dat anderen van hem hadden positief te beïnvloeden. Deze afbeelding is hiervan een voorbeeld.
→ Geef bij de afbeelding een passend onderschrift dat gebruikt kan worden als propaganda voor Stalin.

Gebruik bron 15.

- 1p 28 Over welke gebeurtenis gaat het dagboekfragment?
- A de aanval van Duitsland op Polen
  - B de uitbreiding van Lebensraum in Oost-Europa
  - C de uitvoering van de Holocaust in Europa
  - D de vestiging van een totalitaire staat in Oost-Europa
  - E de voorbereidingen op de slag bij Stalingrad

- 2p 29 In 1943 moesten studenten in Nederland van de Duitse bezetter een verklaring ondertekenen. Daarmee beloofden zij niets te zullen ondernemen tegen de Duitse bezetter. Sommige studenten tekenden deze verklaring, anderen weigerden dat. Er zijn mensen die de houding van de studenten die tekenden zien als een vorm van **collaboratie**, terwijl anderen het zien als **aanpassing**.

→ Geef voor beide meningen een argument.

Doe het zo:

collaboratie: ... (geef argument)

aanpassing: ... (geef argument)

Gebruik bron 16.

- 1p 30 Veel Nederlanders waren verontwaardigd bij het zien van deze foto.
→ Geef een verklaring voor deze verontwaardiging.

- 2p 31 Noem twee **militaire** gebeurtenissen die voor het verloop van de Tweede Wereldoorlog ingrijpende gevolgen hebben gehad. Geef per gebeurtenis een verklaring voor je keuze.

Doe het zo:

gebeurtenis 1: ...; verklaring ...

gebeurtenis 2: ...; verklaring ...

Gebruik bron 17.

- 1p 32 Waarom voelde de schrijver van de bron zich onbegrepen?
- A Omdat hij door zijn afkomst ervan verdacht werd al die tijd ondergedoken te hebben gezeten.
  - B Omdat hij door zijn jarenlange verblijf in Duitsland werd gezien als een collaborateur.
  - C Omdat hij zijn verhaal dat hij tijdens de oorlog had vastgezeten als NSB-er, niet kon vertellen.
  - D Omdat hij zijn verhaal dat hij tijdens de oorlog in een concentratiekamp had gezeten, niet kon vertellen.

Gebruik bron 18.

- 2p 33 Tijdens dit bezoek verklaarde de latere stichter van de Joodse staat: "We zullen niet rusten voordat ieder van jullie die dat wil, naar het land Israël is verhuisd om daar mee te helpen een Joodse staat te stichten."
→ Wat is de naam van deze man?
→ Noem **naar aanleiding van de bron** een reden waarom hij een Joodse staat wilde stichten.

Doe het zo:

De naam van de man is: ... (noem naam).

De man wilde een Joodse staat stichten, omdat: ... (noem reden).

- 1p 34 Welke bewering over de Blokkade van Berlijn is juist?
- A Als gevolg van de blokkade zocht Stalin toenadering tot het Westen.
  - B De aanleiding was een bezoek van president Kennedy aan Berlijn.
  - C De oorzaak was de dreiging van de NAVO met een wapenwedloop tegen de Sovjet-Unie.
  - D Door de luchtbrug ontstond in West-Berlijn geen hongersnood.

- 2p 35 Vlak na de Tweede Wereldoorlog werd in de Verenigde Staten het initiatief genomen tot het Marshallplan.
→ Waarom nam de regering van de Verenigde Staten dit initiatief? Gebruik in je antwoord de volgende drie begrippen in een juiste onderlinge samenhang en betekenis: **afzetgebied**, **armoede** en **communisme**.
Doe het zo:
De regering van de Verenigde Staten nam het initiatief tot het Marshallplan, omdat ...
- Gebruik bron 19.*
- 2p 36 Stel, je doet onderzoek naar Indonesische nationalisten. Je onderzoeksvraag is: 'Wat voor oorlogstactiek gebruikten de Indonesische nationalisten in 1949?' De bron is daarvoor wel bruikbaar, maar niet betrouwbaar.
→ Noem één reden waarom deze bron **bruikbaar** is voor dit onderzoek.
→ Noem ook één reden waarom deze bron **niet betrouwbaar** is voor dit onderzoek.
Doe het zo:
De bron is bruikbaar voor dit onderzoek, omdat ... (noem een reden).
De bron is niet betrouwbaar voor dit onderzoek, omdat ... (noem een reden).
- 1p 37 Hieronder staan drie voormalige politieke leiders in Nederland:
– A. Kuyper
– H. Colijn
– W. Drees
→ Kies één van deze personen en geef een historisch argument waarom deze persoon een belangrijke rol heeft gespeeld in de Nederlandse geschiedenis.
Doe het zo:
persoon: ... (noem persoon)
Deze persoon heeft een belangrijke rol gespeeld in de Nederlandse geschiedenis, omdat ... (geef een historisch argument).
- 2p 38 Hieronder staan drie zinnen over de Koude Oorlog:
1 De oprichting van de NAVO was een (...) de Blokkade van Berlijn.
2 De aansluiting van de BRD bij de NAVO was een (...) de oprichting van het Warschaupact door de Sovjet-Unie.
3 De vlucht van steeds meer mensen uit de DDR en Oost-Berlijn was een (...) de bouw van de Berlijnse Muur.
→ Geef per zin aan of er **oorzaak voor** of **gevolg van** moet worden ingevuld.
Doe het zo:
1 = oorzaak voor/gevolg van (maak keuze)
(enzovoort tot en met zin 3)

Gebruik bron 20.

- 1p 39 De brief van president Kennedy is geschreven tijdens een confrontatie tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie tijdens de Koude Oorlog. Welke bewering is juist?
De brief gaat over
- A de Blokkade van Berlijn, omdat Kennedy bang is voor de plaatsing van aanvalswapens.
  - B de Blokkade van Berlijn, omdat Kennedy dit een bedreiging van de Europese veiligheid vindt.
  - C de Cubacrisis, omdat Kennedy bang is voor de plaatsing van aanvalswapens.
  - D de Cubacrisis, omdat Kennedy dit een bedreiging van de Europese veiligheid vindt.
- 1p 40 Noem een **andere** confrontatie tijdens de Koude Oorlog waarbij Kennedy en Chroesjtsjov tegenover elkaar stonden.

Gebruik bron 21.

- 2p 41 Er waren in 1973 Nederlanders die Israël wilden steunen met dit soort acties.
- Geef aan wat op dat moment de aanleiding was voor de Nederlandse steun aan Israël.
  - Geef daarna aan wat een historische reden was voor de Nederlandse steun aan Israël.

Doe het zo:

De aanleiding voor de Nederlandse steun aan Israël was: ... (noem aanleiding).

Een historische reden voor Nederlandse steun aan Israël was: ... (noem oorzaak).

Gebruik bron 22

- 1p 42 Welk bijschrift past bij de prent?
- A De PLO en de Verenigde Staten zoeken toenadering, Egypte wil dat voorkomen.
  - B De PLO en Israël zoeken toenadering, Egypte wil dat voorkomen.
  - C Egypte en de PLO zoeken toenadering, Israël wil dat voorkomen.
  - D Egypte en de Verenigde Staten zoeken toenadering, Israël wil dat voorkomen.
  - E Egypte en Israël zoeken toenadering, de PLO wil dat voorkomen.
  - F Israël en de Verenigde Staten zoeken toenadering, de PLO wil dat voorkomen.

Gebruik bron 23.

- 1p 43 De schrijver van de tekst heeft het over problemen in de Sovjet-Unie.
- Noem een van de problemen die volgens de schrijver met behulp van perestrojka of glasnost opgelost kan worden.

Gebruik bron 24.

- 1p 44 Zet de teksten van de bron in de juiste volgorde, van vroeger naar later.
Doe het zo:
Eerst ..., dan ..., vervolgens ... en ten slotte ... (vul nummers in).
- 2p 45 Hieronder staan vijf begrippen die te maken hebben met de geschiedenis van Nederland:
- 1 de oliecrisis
  - 2 de opbouw van de verzorgingsstaat
  - 3 de Tweede Feministische Golf
  - 4 economische groei
  - 5 het poldermodel
- Welke **twee** gebeurtenissen of ontwikkelingen passen bij Nederland in de periode 1990-2000? Schrijf alleen de nummers op.
- 1p 46 Hoe heet de uitvoerende macht van de Europese Unie?
- A de EEG
  - B de EGKS
  - C de Europese Commissie
  - D het Europees Parlement
- 1p 47 Hieronder staan drie gebeurtenissen die zich hebben afgespeeld tussen 1989 en 2002:
- 1 de Duitse eenwording
  - 2 de terroristische aanslagen op 11 september in New York
  - 3 de uitbreiding van de NAVO met Hongarije, Polen en Tsjechië
- Zet de gebeurtenissen in de juiste volgorde, van vroeger naar later.
Doe het zo:
Eerst ..., dan ..., en ten slotte ... (vul nummers in).

Historisch overzicht vanaf 1900

---

bron 8

Een artikel in een krant (1 januari 1900):

De vorige eeuw bracht ons veranderingen, die de mensheid vooruit hebben geholpen. De vorige eeuw was de eeuw van de stoomkracht en de elektriciteit, van geneesmiddelen, van waarheid en duidelijkheid op ieder gebied van de menselijke geest. Het is in onze ogen een tijdperk van vele uitvindingen geweest, enkel en alleen te danken aan het menselijk verstand.

bron 9

Een advertentie in een krant (1901):

Kiezers! Geloof niet in de prachtige beloften van kandidaat Wirtz, die zich voordoet als een echte man van het volk. U weet allemaal wat u van de partij van de heer Wirtz kunt verwachten: schoolstrijd en nog eens schoolstrijd. Bovendien wil zijn partij openbaar vermaak op zondag verbieden. Kiezers! Laat u niet voor de gek houden. Stem op G. Zijlma, onze vooruitstrevende kandidaat. Hij is de enige die ons district door en door kent!

bron 10

Hieronder staan vier kaarten van een groot deel van Europa:

kaart 1

kaart 2

kaart 3

kaart 4

bron 11

Een mening van een Engelsman over het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog (1914):

Ik spreek als een gewone man en ik ben ongetwijfeld een hele domme man. Want wat maakt het mij in vredesnaam uit of een sterk Servië een bedreiging voor Oostenrijk is? Of dat Rusland zich misschien gedwongen ziet om in te grijpen? Of dat Duitsland België is binnengevallen? Dat is het leven van geen enkele Engelse soldaat waard!

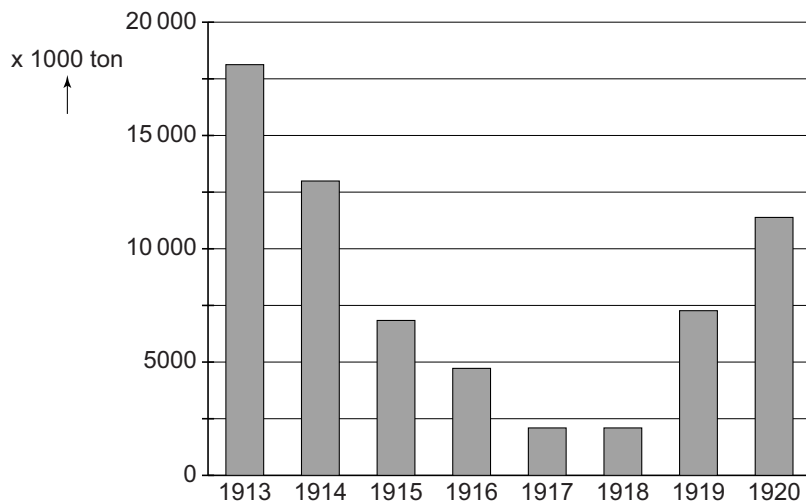
bron 12

Een krantenbericht over een gebeurtenis tijdens de Eerste Wereldoorlog:

Na een felle strijd hebben Amerikaanse troepen hun linie op een aantal punten vooruitgeschoven. Vanochtend hebben zij een heuvel ingenomen en de vijand uit een nabijgelegen bos verdreven. Daarbij namen zij zes officieren en 255 manschappen gevangen. Bovendien werd ook nog een aantal machinegeweren bemachtigd.

bron 13

Door schepen aangevoerde lading in Nederlandse havens (1913-1920):

bron 14

Een afbeelding uit de Sovjet-Unie (1940):

bron 15

Uit het dagboek van een belangrijke nazi (1941):

We praten over een groot vraagstuk. De Führer ziet zijn voorspelling bevestigd: als ze opnieuw een wereldoorlog uitlokken, dan zal deze oorlog hun einde betekenen. We staan aan de vooravond van hun volledige vernietiging.

bron 16

Soekarno gastvrij ontvangen in Japan (1943):

Soekarno

bron 17

Een Joodse Nederlander schrijft over zijn terugkomst (1945):

Het huis van mijn ouders stond er nog. De bewoners, die ons huis van de bezetter hadden gekregen, lieten mij niet binnen. Mijn ouders waren 'vermist'. Familieleden hadden mij niet meer verwacht. Vrienden van mijn ouders en burens, 'goed' of 'fout' in de oorlog, ieder had zijn eigen verhaal. Ik kreeg geen ruimte voor mijn verhalen en daarom heb ik mijn mond maar gehouden.

bron 18

Een foto genomen tijdens een bezoek aan een concentratiekamp (november 1945):

Toelichting

De tweede man links, in de zwarte jas, is de latere stichter van de Joodse staat.

bron 19

Een ingezonden brief in een krant, met een mening over Indonesische nationalistes (1949):

Het is een ongeorganiseerd gedoe van deze nationalistes. Ze zien er met hun lange haren vaak uit als vrouwen. Hun kleding en uitrusting zijn onverzorgd. Het valt op dat zoveel jonge inlanders het op prijs stellen om oorlogje te spelen. Hun enige kracht is het element van verrassing door hun optreden.

bron 20

Een brief van president Kennedy aan partijleider Chroesjtsjov (1962):

Washington DC, maandag 22 oktober 1962

Geachte heer,

Gezien de ernst van de ontwikkelingen vind ik het belangrijk dat u precies op de hoogte bent van onze houding in deze situatie.

Ik heb grote zorgen over deze ontwikkelingen. Ik kan mij niet voorstellen dat u in dit nucleaire tijdperk de wereld in een oorlog zou willen storten. Deze oorlog zal leiden tot een ramp voor de hele wereld.

Ondanks eerdere waarschuwingen gaat de snelle opbouw van raketinstallaties gewoon door. Ik moet u melden dat wij deze bedreiging van onze veiligheid niet zullen accepteren.

Ik hoop dat uw regering geen actie zal ondernemen die deze situatie zal verergeren.

president Kennedy

bron 21

Een Nederlandse actie om Israël te steunen (1973):

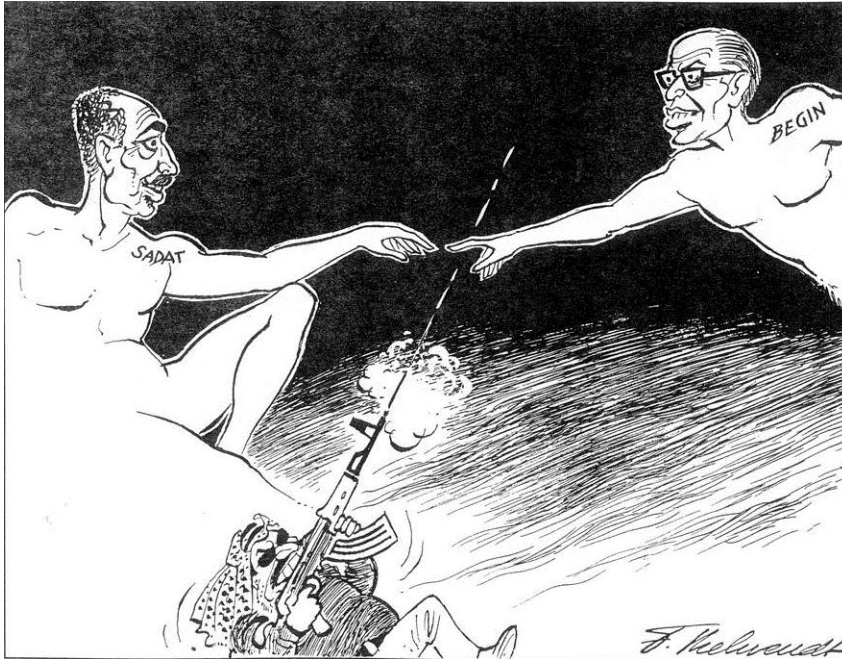
Toelichting

Op het bord staat: "AKTIE Urk helpt ISRAEL. Uw giften kunnen hier worden afgedragen (= afgegeven)".

Op de collectebus staat: "Aktie URK helpt ISRAEL".

bron 22

Een politieke prent over het Midden-Oosten (1977):

Toelichting

Van links naar rechts zijn afgebeeld: Sadat, Arafat en Begin.

bron 23

Uit een boek uit de Sovjet-Unie (1987):

Ik vind dat we één ding niet uit het oog mogen verliezen als we de problemen van de Sovjet-Unie bestuderen. Perestrojka en glasnost zijn noodzakelijk. Onze socialistische samenleving is rijp voor verandering.

bron 24

Hieronder staan vier teksten over machtsovernames uit de geschiedenis van Rusland in de twintigste eeuw.

tekst 1

De machtsovername door Gorbatsjov zorgde voor een grote verandering. Daardoor ontstond bij ons het idee dat niets bij het oude zou blijven, zeker nadat hij de perestrojka had aangekondigd.

tekst 2

Stalin kreeg als secretaris-generaal van de partij steeds meer macht. Met behulp van drie oude vrienden lukte het Stalin om zijn grootste vijand, Trotski, uit de regering en later zelfs uit de Sovjet-Unie te zetten.

tekst 3

Tijdens de partijvergadering werd Nikita Chroesjtsjov gekozen tot leider van de partij. Na een aantal jaren kwam hij in conflict met de Verenigde Staten, omdat hij kernraketten op Cuba wilde plaatsen.

tekst 4

De communisten hadden nu Petrograd bezet, de hoofdstad van Rusland. De volgende dag kondigde Lenin aan dat hij bezig was een nieuwe regering te vormen.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.